Inträdes tal, af Kongl. Maj:ts handsekreterare Johan Henrik Kellgren

Bokutgåva

Texten ingår i *Svenska Akademiens Handlingar Ifrån År 1786. Första delen*, s. 47–52. Tryckt hos Carl Deleen och J.G. Forsgren, Stockholm 1801.

INTRÄDES TAL,

AF KONGL. MAJ:TS HANDSEKRETERARE

JOHAN HENRIK KELLGREN.

Mine Herrar!

Kallad af Hans Maj:t, min nådigste Konung, till Ledamot af ett Samfund, som utgöres af Rikets högsta Män och yppersta Snillen, med ögat förblindadt af det ljus mig omgifver, tanken förskräckt för de plikter mig åligga, och hjertat deladt mellan stridande känslor af häpnad, glädje, fruktan och tacksamhet; går jag att intaga ett af de rum, som alla voro ämnade åt utmärkta förtjenster. J, mine Herrar, hafven svarat emot detta ändamål. Er har tillfallit genom Konungens rättvisa, hvad mig är skänkt af Dess nåd. I eder ära igenkänner Nationen (och jag påkallar de vittnen hon hit i dag instämt), i eder ära igenkänner hon belöningen för de snillegåfvor hon redan länge vördat och beundrat. Här prisar hon valet af de Mästare i vältalighet som, än med *Demosteners* styrka i oroliga tider styrt hennes hjerta och upplyst hennes tänkesätt, än med *Liviers* behag tecknat taflan af hennes forntida öden, än med *Pliniers* värdighet tolkat för hennes öron Thronens bud och Befallningar, än med de Franske Vältalares ömhet kallat hennes saknad till dygdige och förtjente medborgares graf: Der åter ser hon dessa vitterhetens högsäten värdigt uppfyldta af dess lyckligaste Skalder, dem, som upphöjt i evigt minne hennes Store Carlars och Gustafvers bedrifter; eller dem, som genom Scenens diktade sanning böjt dess håg till ädlare passioner, mildare seder, och renare nöjen. Men hvad finner hon hos mig, att rättfärdiga min ära? Kan hända ett framgent sträfvande nit att följa edra fotspår, en obrottslig vördnad för de mönster J mig gifvit, några vacklande steg på den bana, der J så ofta hunnit målet, några uppmuntrande lagrar som, i ett för flera VisdomsGudinnor fordom samfält, nu afskildt Tempel, krönt den mest lyckliga täflarens seger. Men dessa ringa förtjenster, om ock något i sig, äro intet i jemförelsen; och jag tvingas att söka ett gilltigare skäl till den nåd mig vederfarits. Då Hans Kongl. Maj:t funnit för godt, att inrätta en Akademi för Språkets uppodlande och Smakens vård, har Hans upplysta och nådiga afsigt varit, att der visa målet för VitterhetsIdkares högsta ära och belöning. De borde då strax blifva förvissade derom, att intet annat än vittra förtjenster kunde härtill bana vägen. Men, då ett sällspordt öde så skickat i vårt land, att de personer, hvilka snillet högst uppsatt, blifvit desamme som börden gynnat, kunde häraf tilläfventyrs hända, att en blygsam yngling misskände sin rätt, ansåg för villkor hvad som varit en tillfällighet, och mätte så belöningens afstånd genom lyckans. Om hädanefter en sådan finnes, skall han se mig; och hoppas.

I fall icke ämnet här öfversteg min förmåga, och i fall jag icke fruktade att upprepa och försvaga, hvad J, mine Herrar, derom värdigare ordat eller orda tänken, vore väl ingen ting nu min pligt mera enligt, än att

omtala det nådiga beskydd, som Hans Kongl. Maj:t från sitt anträde till Regeringen lemnat vitterheten i sitt land, ett beskydd så mycket kraftigare, som det mera härledt sig från medfödd böjelse än statskloka afsigter; jag skulle, säger jag, omtala den nådiga uppmuntran Han gifvit hennes idkare, och de stora mönster Han framlagt till deras efterföljd. Jag skulle då visa i all sin vidd storheten och nyttan af denna Akademis inrättning, som fäster SångGudinnorna för eviga tider i Sveriges sköte; dess medelbara verkan på Rikets allmänna ställning; huru Landets välstånd, lugn och sällhet i ett sådant verk både närvarande röjes och sramgent lofvas; att, då härigenom Smaken stadgas och utbredes, de allvarsammare vettenskaperne härmedelst skola vinna en gladare drägt, mera älskansvärdt skick; deraf upplysningen spridas med fördubblad hastighet till alla stånd och kön; konsterne vänjas att pryda sin fullkomlighet, slöjderne drifvas med en lättare hand, sederne antaga mera ärbarhet och renhet, och allmänna umgänget högre värde och behag. Med ett ord: jag skulle visa att, då vår store Konung genom Vitterhetens uppmuntran gifver sin spira en ny glans, bereder Han för sitt folk en ny invärtes lycksalighet och ny utvärtes ära.

Den stolte utlänningen, som länge ansett vår Nord för barbariets fristad, som helt nyligen börjat tro, att en stråle af ljus äfven en dag kunde tränga till oss, skall snart med förundran lära känna ett folk, värdigt att täfla i smak och snille med det nyare Athén. Han skall lockas till vårt land, undervisas i vårt språk, lifligt intagas af dess manliga skönhet, ledas till kärlek för Nationen genom kärleken för dess tungomål, till vördnad för dess makt genom vördnaden för dess kunskaper, och antingen för alltid fästa sitt hem i ett land, som till naturens förmåner, konsternas höjd, snillets ljus och sammanlefnadens nöjen ej efterger något, men i mildheten af sitt regeringssätt öfverträffar alla andra; eller ock, återkommen till sina landsmän, skingra deras åldriga fördom mot allt aflägset, och gifva dem hädanefter ett lika grundadt som fördelaktigt begrepp om Svenska klimatet, Svenska Folkets lynne, och Svenska Snillets skicklighet så till alla vackra som allvarsamma yrken.

Sådant, mine Herrar, är ämnet för den stora och lysande tafla jag här borde uppdraga. Men jag har sagt det: min styrka är ej vuxen detta företagande; och jag har lemnat det åt Er.

Hvad jag endast vågar, är, att med få ord nämna om Vitterhets-Sällskaps närmaste ändamål: deras omedelbara verkan på Snillet och Smaken.

Ibland alla Samhällen är Snillets Republik det som kräfver den största frihet. Men allt slags frihet, så i den lärda som allmänna verlden, då hon ej ledes genom lagar, vanslägtas förr eller senare till sjelfsvåld. Naturen ensam, det vill säga känslan ledd af förståndet, har af evighet stiftat dessa oryggeliga lagar, hvilkas kännedom i valet och uttrycket af det sköna är hvad vi kalla Smak. Men känslan kan förvillas, förståndet fela, och smaken fordrar således en lagskipande makt, så mycket lättare att lyda, som hon, i stället för bud och straff, endast verkar genom exempel och belöningar. Ett Samfund, valdt ibland de yppersta Snillen i ett land, är tydeligen den Rätt, der en dylik makt bör hvila. Rom kände ej detta medel att vårda sitt snilles ära. Också såg man från Augusti tidehvarf smaken dageligen förfalla, språket försämras, och Nationen återföras till barbari och mörker. Hos den bland nyare Stater, hvarest Vitterheten först åter uppstigit till sin höjd, har man i tid förekommit ett lika hotande missöde genom stiftandet af ett VitterhetsSällskap, som, det första i sitt slag och ett mönster för alla sednare, ägt den lyckliga verkan, att smaken i detta land, efter hundrade års förlopp, ännu bibehålles vid samma renhet som i Ludvig den Stores tid. Det är icke att förstå, såsom alla försök till smakens förderf härigenom blifvit förekomna. Der, som all annorstäds, hvarest stora Snillen förutgått, har händt att andre, begåfvade af naturen med mindre styrka men lika ärelystnad, otålige vid mödan och misströstande om segern på en allmän bana, hafva kastat sig på afvägar, brutit alla band af höfva och smak, tilldömt sig priset der medtäflare ej funnits, och igenom sin djerfhet ådragit sig för ett ögonblick den nygiriga hopens förundran. Men dessa försök hafva dock alltid förblifvit utan vådelig verkan, der Allmänheten ägt en laga Domstol, att i vittra mål rådfråga. Det är utom allt tvifvel, att dylika tillbud äfven en gång hos oss skola göras, och tiden dertill torde vara så mycket närmare, ju mera vår vitterhet i alla dess

delar synes stiga till sin fullkomlighet. Då är det, som detta Samfund, stiftadt och skyddadt af den visaste bland Konungar, och sammansatt af Nationens vittraste män, skall gifva en fristad och ett segrande försvar åt den sanna Smaken.
